

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

משפטים

(חלק בו שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת משפטים, יחיד שבט, ה'תשפ"ה (א)

מוקדש לזכרון הרבנית הצדקנית
מרת חי' מושקא נ"ע זי"ע
בקשר עם יום היארצייט-הילולא כ"ב שבט, ה'תשפ"ה
אשת נשיא דורנו כ"ק אדמו"ר זי"ע

ע"י

מנחם מענדל בן חנה שרה
חי' מושקא בת חנה בת'
רחל בת חי' מושקא
שיינא בת חי' מושקא
לוי בן חי' מושקא
ישראל ארי' לייב בן חי' מושקא
שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2025

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

משפטים *

או דילמא מתכוין הוא להצילו מחניקה ומצוה הוא דקא עביד ולא מידי חסריה ולא הוי ערב. רשב"ם). תא שמע דאמר ר' יעקב אמר רבי יוחנן חלוק היה ר' ישמעאל אף בחנוק. (ומקשינן) הלכה כמותו (בחנוק) או אין הלכה כמותו, תא שמע דכי אתא רבין אמר ר' יוחנן חלוק היה רבי ישמעאל אף בחנוק והלכה כמותו אף בחנוק.

אך להלן שם: „אמר רב יהודה אמר שמואל חנוק וקנו מידו משתעבד, מכלל דערב בעלמא לא בעי קנין. . והלכתא ערב בשעת מתן מעות לא בעי קנין, אחר מתן מעות בעי קנין”⁵. והיינו, שבחנוק חל השעבוד על זה ש„אמר הנח” דוקא אם עשו קנין. עד כאן דברי הגמרא (בבבלי).

ב. והנה בירושלמי שם איתא: ר' יסא בשם ר' יוחנן אמר אע”פ שקילסו ר' ישמעאל את בן ננס – על מדרשו קילסו. אבל אינה (הלכה) כבן ננס. שמעון בר ווה בשם ר' יוחנן אף בחנוק הלכה כר' (ישמעאל)⁶. ושם לא הובאה מימרת שמואל שחנוק משתעבד דוקא בשקנו מידו, ואף לא המשך הדברים

א. איתא במשנה סוף בבא בתרא¹: ערב היוצא לאחר חיתום שטרות גובה מנכסים בני חורין. מעשה ובא לפני ר' ישמעאל ואמר גובה מנכסים בני חורין, אמר לו בן ננס אינו גובה לא מנכסים משועבדים ולא מנכסים בני חורין. אמר לו למה אמר לו הרי החונק את אחד בשוק ומצאו חבירו ואמר לו הנח לו [ואני אתן לך]² פטור, שלא על אמונתו הלוהו, אלא איזה הוא ערב שהוא חייב, הלוהו ואני נתן לך חייב, שכן על אמונתו הלוהו.

ומסיים התנא: ואמר רבי ישמעאל הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות שאין לך מקצוע בתורה גדול מהן³ והן כמעייין הנובע והרוצה שיעסוק בדיני ממונות ישמש את שמעון בן ננס.

על מחלוקת זו שבמשנה מבואר בגמרא⁴, וז”ל: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן אף על פי שקילס רבי ישמעאל את בן ננס – הלכה כמותו (כר' ישמעאל).

ובהמשך לזה: איבעיא להו בחנוק מה לי אמר ר' ישמעאל (דלמא משום צערא דחבריה שנחנק נמי גמר ומקנה,

* וסיום מס' ב”ב – בבלי וירושלמי.

(1) קעה, ב.

(2) כ”ה במשנה שבבבלי, שנתוסף בחצאי-רבוע. וליתא במשנה שבמשניות. וראה שינויי נוסחאות למשניות. וש”נ.

(3) כ”ה גירסת הב”ח. וכ”ה במשנה שבמשניות ובירושלמי. ובמשנה שבבבלי – בתורה יותר מהן.

(4) קעו, סע”א.

(5) ומסיים „ערב דבית דין לא בעי קנין דבההיא הנאה דמהימן לי גמר ומשעבד לי”⁵. וראה רשב”ם, תוד”ה והלכתא (בסוף המס’) ופיהמש”ש להרב”ם (ובהוצאת קאפח – בהערה) – בשתי הגירסאות בסיום המסכת. וראה ח”י הצ”צ על הש”ס כאן סוף המס’. ואכ”מ.

(6) כצ”ל, כבדפוס קושטנדינא. וכ”ה בפני משה שם.

דברי ר' יוסי בירושלמי, שהרי, גם אם נניח ש"אף בחנוק הלכה כמותו" והאומר "שבקיה" משעבד נפשיה – מנא לן שפירוש הדבר הוא ששעבד נפשיה עד שנעשה הוא בעל החוב (וגובה המלוה ממנו ולא מהלוה, כפירוש הפני משה בתמיהת ר' יוסי), ולא כדמשמע מן הסוגיא ששעבודו הוא בתור ערב, והיינו שגם מכאן ולהבא החוב מוטל על הלוה [ועל המלוה לתבוע את החוב מן הלוה תחילה (כפרטי הדינים בזה המבוארים במשנה¹⁰)].

זאת ועוד: לפי פירוש הפני משה, תמיהת ר' יוסי מיוסדת על הטעם "דלא היה מתכוין אלא להציל את זה", והרי הוא הוא הטעם של בן ננס במשנתנו: "הרי החונק את אחד בשוק כו" – ובמה חידושו?

ולכן מסתבר יותר לומר, שדברי ר' יוסי בירושלמי באו כהמשך לאמור לעיל שם: "אף בחנוק הלכה כרבי ישמעאל"¹¹, ובא ר' יוסי לבאר הטעם שגם חנוק משתעבד בלי קנין (כדלקמן). והיינו, שהמסקנא בירושלמי היא (דלא כבבלי), שהאומר "שבקיה" בחנוק משעבד נפשיה גם בלי קנין.

ויש לומר, שמחלוקת הבבלי והירושלמי בערב לאחר מתן מעות אי בעי קנין, היא מחלוקת כללית בגדר וסיבת השעבוד דערב.

ג. בנוגע לערב בשעת מתן מעות אמר רב אשי¹², "בההוא הנאה דקא

שבבבלי עד, והלכתא ערב בשעת מתן מעות כו' אחר מתן מעות בעי קנין כו" – ותמורת זאת מסיים בירושלמי שם: א"ר יוסי ואת שמע מיניה בר נש דהוה צייד לחבריה בשוקא אתא חד ומר שבקיה ונא יהב, מן אהן גביי ומן אהן לא גביי.

ובפני משה פירש, שדברי ר' יוסי נאמרו "כמתמיה": אם נאמר שאף בחנוק הלכה כר' ישמעאל, נמצא שבמקרה של "בר נש דהוה צייד (מלשוף) צודה לקחת נפשו) לחבריה בשוק" ובא אחר ואמר "שבקיה ואנא יהב לך", לא יגבה המלוה מן הלוה כי אם מזה ש"אמר שבקיה" – ואיך יתכן לומר כן?! "במה נעשה זה בעל חוב שלו דלא היה מתכוון אלא להציל את זה וקסבר מצוה קעביד"⁸.

ולפי פירושו נמצא, שמסקנת הירושלמי בנידון זה היא כבבלי (כמו שכתב במראה הפנים שם), שבחנוק אין הלכה כדעת ר' ישמעאל שמשעבד נפשיה בלי קנין⁹.

אבל דוחק גדול לפרש באופן זה

(7) ע"פ ל' הכתוב – ש"א כד, יב.

(8) לשון הפני משה שם.

(9) כ"ה במראה הפנים שם בירושלמי "ובבבלי אזלא המסקנא דהכא כדהתם דאין הלכה בחנוק כמותו". וכנראה מפרש דלר' ישמעאל בחנוק אין צריך קנין. והוא כבשטמ"ק ב"ב בסופו. אבל מפיהמ"ש להרמב"ם כאן, נמוקי יוסף, מאירי (במשנה) ועוד* משמע, דלר"י דמתני' בחנוק בעי קנין דליגבי מבני חורין, ולבן ננס לא מהני אפילו בקנין. וראה גם ריטב"א (בלוי, תשי"ד. ירושלים, תשל"ו) בסיום ב"ב. ח"י הצ"צ כאן במשנה. ועוד.

(* וכן משמע ברע"ב במשנה. וראה תוי"ט שם.

(10) בבבלי קעג, סע"א ואילך ובירושלמי ה"ח.

(11) ראה גם מהר"א פולדא ושדה יהושע

לירושלמי כאן.

(12) קעג, ב.

נפשיה בלי קנין יש לפרשו בשני אופנים¹⁸:

(א) שעבוד הערב הוא בעיקר (לא מפני שמקבל הנאה וכיוצא בזה, אלא) משום ש"על פיו הוציא מעותיו", שהערב גרם חסרון ממון אצל המלוה. וכמובן מפשטות הגמרא, אין כוונת הדברים שחיוב הערב הוא מצד דיני דגרמי וכיוצא בזה (וכאילו נאמר שעצם הגרם דחיסור ממון מטיל עליו חיוב¹⁹), אלא שהוצאת המעות היא הסיבה הפועלת את שעבוד נפשיה של הערב: מאחר שהמלוה הוציא ממון על סמך דברי הערב – דבר המורה שהמלוה סמך דעתו עליו – הרי זה גופא פועל על הערב שישעבד נפשיה.

(ב) שעבוד הערב נפעל "בההיא הנאה דקא מהימן ליה", מפני שהערב מקבל הנאה, וממילא הרי זה גופא הוא על-דרך קנין²⁰, ומשום כך גמר ומשעבד נפשיה.

מהנפק"מ שבין שני האופנים הוא הנידון דחנוק; אם סיבת השעבוד היא

מהימן ליה גמר ומשתעבד נפשיה". ובפשטות פירוש הדברים הוא (וכדמשמע מכמה פוסקים¹³), שדי בהנאה שמקבל מכך שהוא מהימן כדי לפעול על עצמו שעבוד, "משתעבד נפשיה"¹⁴.

אבל הנמוקי יוסף כתב בסיום המסכת (בענין ערב בשעת מתן מעות), שהטעם שמשתעבד בלא קנין הוא "כיון דעל פיו הוציא מעותיו מתחת ידו". וכן כתב בתוספת הסברה בסוגיא קודמת¹⁵: "ואע"פ שאין שם קנין אלא באמירה בעלמא משתעבד ליה, דמצי א"ל המלוה אם לא היית אתה לא הייתי מלוה אותו כלל" (ועד"ז כתב רבינו גרשום בסוף המסכת: "דמצי אמר ליה אי לאו את לא נפיק זוזי מתחת ידי"). ומה שאמר רב אשי "בהאי הנאה דקא מהימן ליה גמר ומשתעבד נפשיה", מפרש הנמוקי¹⁶ שזהו טעם לכך ד"לא הוי אסמכתא"¹⁷.

ולפ"ז נמצא שהטעם שערב משעבד

(18) וראה עוד הסברות בגדר ערב – בראשונים (ומפרשים) קידושין ז, רע"א. שם ת, ב. וראה ר"ן (קידושין שם ת, ב) ד"ה וכתב הרמב"ן בקדושין מדין ערב וכיו"ב – אם הוא דוקא "בהוציא ממון מרשותו לרשות אחר בן דעת לפי שבזכותו של זה מתחייב זה מדין ערב" או שמספקי גם ההיא הנאה שהוציא ממון על פיו – גם כשורקו לים.

(19) כדמשמע לכאורה מפשטות הלשון בנמוקי יוסף שם. וע"ד מראה דינר לשולחני דחייב (ש"ע חו"מ סי' שו ס"ו (וראה ש"ך שם סק"יב)). וראה שם סי' קכט בש"ך סק"ז. אבל ראה סמ"ע שם סק"ו. נתייה"מ שם סק"ב. ביאור הגר"א שם סק"א ס"ו. ועוד.

(20) ראה ריטב"א קידושין ז, רע"א. מחנה אפרים שם ד"ה אבל ובהל' ריבית סי"א.

(13) ראה ריטב"א קידושין ז, רע"א. וראה גם ריטב"א ב"ב שם.

(14) וכמו ב"מתנה שומר שכר להיות כשואל", דאין צריך קנין ד"בההיא הנאה דקא נפיק לי' קלא דאיניש מהימנא הוא גמיר ומשעבד נפשי" (ב"מ צד, א).

(15) לדף קעד, א ד"ה אמר רב הונא.

(16) שם.

(17) וכפשטות המשך הגמ' (שם קעג, ב) דדברי רב אשי באו לתרץ "הא מעשים בכל יום דאסמכתא לא קניא" (ועד"ז הוא בטור חו"מ ר"ס קכט). וראה לשון הרשב"ם (שם בסופו) ד"ה גמר "בלב שלם" (וממשיך: ושליחותא דערב קא עביד מלוה כאילו הוא עצמו הלוה). וראה מחנה אפרים הל' ערב ס"א.

אבל שיטת הירושלמי היא, שהסיבה לשעבוד הערב (בשעת מתן מעות) אינה זה שחסריה (למלוה) ממון, אלא קבלת ההנאה של הערב, דקא מהימן ליה, ולכן יש (מעין זה) גם בערב בנידון דחנוק לאחר מתן מעות.

ויש לומר, שזהו מה שבא ר"י בירושלמי לבאר בדבריו, ואת שמע מיניה ברנש דהוה צייד לחבריה בשוקא אתא חד ומר שבקיה ונא יהב, מן אהן גביי ומן אהן לא גביי":

דברי ר"י, "מן אהן גביי ומן אהן לא גביי" אין פירושם מסקנא – שהמלוה נפרע מן האומר שבקיה ואילו מן הלוה אינו גובה כלל²⁴, אלא²⁵ זהו טעם וסיבה לשעבוד הערב: מאחר שבאמירתו, "שבקיה ונא יהב" הוא פועל שהמלוה חדל לתבוע את הלוה

מפני ש"מחסריה ממון", צריך לומר שזה ש"אמר שבקיה" בחנוק, דלאו מידי חסריה (שהרי המלוה לא הוציא ממון על פיו), אין (כל-כך) נאמנות וסמיכות דעת של המלוה עליו, וא"כ לא גמר ומשעבד נפשיה [ואינו משתעבד אלא ע"י קנין];

אבל אם השעבוד הוא כתוצאה מקבלת הנאה, יש לומר שגם זה ש"אמר שבקיה" בחנוק גמר ומשתעבד נפשיה, כנ"ל, שהרי גם מה שביטל צעריה דחבריה שנחנק²¹ הוא קבלת הנאה, וגמר ומשתעבד נפשיה²².

ד. עפ"ז יש לומר שזהו תוכן החילוק בין מסקנת הבבלי דחנוק בעי קנין ומסקנת הירושלמי דלא בעי קנין:

שיטת הבבלי היא – כפירוש רבינו גרשום והנמוקי" – ד,בההיא הנאה דקא מהימן ליה" אינו טעם מספיק לומר שהערב "גמר ומשתעבד נפשיה" (ואין זה מועיל אלא לכך שלא יהיה הדבר בגדר אסמכתא), כי הנאה כזו (דמהימן ליה) אין כחה יפה לחדש שעבוד על הערב²³; וסיבת השעבוד היא מה שהוציא ממון על פיו והחסיר ממון בפועל. ולכן בחנוק, מאחר דלאו מידי חסריה, הסיבה הפועלת את השעבוד אינה קיימת, וממילא – בעי קנין.

24 דלפ"ז אי"ז בגדר ערב – ראה מאירי ב"ב כאן ד"ה חכמי נרבוה שאם, "אמר הערב שלא בשעת מתן מעות פטור את הלוה... שאינו צריך קנין, ואין זה צריך לפנים שהרי זה אינו נכנס בכלל תורת ערבות אלא חוב הגמור". אבל ראה חידושי תלמיד הרשב"א קידושין שם ("דכיון דהשתא הוא דחסר שמעון ממונא ע"פ ראובן בשעת מתן מעות מיקרי... וכן דנו דין חכמי נרבוה"). ריטב"א במשנה ד"ה ואמר לו ובסוף המסכת. רמ"א חו"מ סק"ט ס"ג (ממדוכי פרק איהו נשך* ותוספתא). וראה שו"ת הצ"צ חו"מ ס"כ. ובהערה הבאה.

25 וראה נועם ירושלמי לירושלמי כאן ובס"פ איהו נשך.

ולהעיר מרא"ש ב"מ פ"ט סמ"ג בפ"י הירושלמי (גבי חנוני על פנקסו) ובפלפולא חריפתא שם. תומים ס"י קבו סק"ה. ועוד. ואכ"מ.

(* ובמדוכי שם (ס"י שלח) ממשך: ועוד לאו מטעם ערבות הוא דלא שייך אלא במקום שאין הלוה נפטר לגמרי אבל הכא שנסתלק כו' הרי הן חייבין גמורין ולא מטעם ערבות.

21 או בההיא הנאה דקא מהימן לי' ושבקי מלחנק.

22 ראה רשב"ם (קעו סע"א) – הובא לעיל (ס"א) ונמוקי" סוף ב.ב.

23 משא"כ ב,ערב דבית דין" דבההיא הנאה דהב"ד מהימן לי', הוי הנאה חשובה יותר מזה דמהימן לי' המלוה. ולהעיר מרמב"ם הל' מלוה ולוה פכ"ה ה"ב שכתב בההיא הנאה כו' רק לגבי ערב דב"ד ולא לגבי ערב בשעת מתן מעות.

אמרו בגמרא³¹ „אין אוכלוסא בבבל“, „ור"ל דליכא צירוף"³⁰, וכן „אין תענית ציבור בבבל“³²; משא"כ ארץ ישראל היא הארץ שבה נעשו ישראל למציאות של ציבור אחד, „ולכן³³ רק כשעברו הירדן, אז הוה כמו מציאות אחת, וחל עליהם ערבות“³⁴.

ואע"פ שלאחרי שעברו את הירדן וקבלו עליהם ערבות, קיימת ערבות זו אצל ישראל לעולם³⁵ ובכל מקום שהם נמצאים (שמטעם זה מוציא יהודי את חבירו בברכת המצות בכל זמן ובכל מקום³⁶). מכל מקום, מזה שאין תענית ציבור בבבל, מצד העדר (שלימות) גדר הציבור, מובן שעיקר (שלימות) הערבות הוא דוקא אצל בני ישראל שבארץ ישראל³⁷.

ולכן: בתלמודה של בבל (ששם הערבות והאחדות של ישראל אינה בתוקף כל-כך³⁸), יש יותר נטיה לומר

(31) ברכות נח, א.

(32) פסחים נד, ב.

(33) צפע"נ שם. וראה צפע"נ למכות כד, א ובהמובא שם.

(34) להעיר מחדא"ג (ב"ב פז, ב ד"ה ואר"ל בא) דלכן לא נתחייבו בערבות עד ערבות מואב בשנת המ', מטעם שאז הוי כערב בשעת מתן מעות שכבר התחילו בכיבוש א"י קצת ארץ סיוון ועוג.

(35) אף שבנוגע לנסתרות איתא בירושלמי סוטה שם „ביבנה הותרה הרצועה יצתה בת קול ואמרה אין לכם עסק בנסתרות“. וראה דעת ר"נ סנהדרין שם (הובא בפרש"י נצבים שם).

(36) פרש"י ר"ה כט, סע"א. שו"ע אדה"ז או"ח סו"ט קסז.

(37) ראה צפע"נ מהד"ת צ, ב: גדר צבור מציאות תוארי לא חל רק על ישראל לאחר מ"ת ודק כשהן בא"י.

(38) להעיר גם מהחילוק דת"ח שבא"י מונעמין

(ולהצר לו), ותמורת זאת הוא תובע את הערב (עכ"פ בשעה זו), הרי בזה גופא הוא מקבל הנאה, ובהיא הנאה גמר ומשתעבד נפשיה.

ה. ויש להמתיק ולהסביר את הנ"ל – שהדברים קשורים לחילוק הכללי שבין בני בבל ובני ארץ ישראל:

הבירור אימתי הערב „גמר ומשתעבד נפשיה“ תלוי כמובן בדעת והנהגות בני אדם (וכמו שמצינו בהלכה, ש„אם נהגו הסוחרים להתחייב בלא קנין אפילו שלא בשעת מתן מעות מנהגם מנהג“²⁶). ועפ"ז יש לומר שהחילוק הנ"ל שבין הבבלי לירושלמי תלוי בדעת בני אדם בהתאם לחילוקים שבין המקומות – בבל וארץ ישראל:

מבואר בגמרא²⁷ שעיקר ענין הערבות בישראל (שישראל ערבים זה לזה) נפעל בשעה שעברו בני ישראל את הירדן, שאז נעשו מעורבים ומאוחזים בארץ ישראל, דמטעם זה „לא²⁸ ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן“²⁹. וכביאור הגאון הרוגצובי³⁰, שמאחר ש„כל ישראל הוה כמו מין יחיד . . לא בגדר נפרד . . לכך מהני ערבות“, משא"כ כשאינם מציאות אחת ליכא ערבות.

וזהו החילוק בין ארץ ישראל לבבל:

(26) כנסת הגדולה חו"מ סקכ"ט (הגהות טור אות ל') – הובא בבאר היטב שם סקי"ב.

(27) סנהדרין מג, סע"ב (ובפרש"י שם ד"ה עד שעברו). פרש"י נצבים כט, כח.

(28) סנהדרין שם.

(29) וראה ירושלמי סוטה פ"ז סוף ה"ה – הובא בתוד"ה עודם (סוטה לד, א).

(30) צפע"נ לסנהדרין שם.

צער בעלמא וכיוצא בזה⁴², די בו כדי לפעול שחבירו ימסור וישעבד את עצמו כדי לבטל את הצער, עד שהדבר נעשה ההנאה שלו – הוא מקבל הנאה מכך שהוא מונע צער מיהודי אחר, כי הוא וחבירו (אינם שנים נפרדים, אלא) חד הם. וכמו שכתוב בירושלמי (במקום אחר)⁴³, שהדבר דומה לשני ידים של גוף אחד.

אבל בבבל, שבה האחדות של ישראל בתור ציבור אחד אינה בגלוי כל כך, לא די בכך כדי שיהודי ישעבד וימסור את עצמו עבור חבירו, אלא הערכות חלה דוקא כאשר אצל זולתו נעשה חסרון, "חסריה מידי". אבל במקום ש"לאו מידי חסריה" יש צורך במעשה בפועל בגילוי (מעשה הקנין) שיראה שבדעתו לשעבד עצמו לזולתו, ודוקא אז ישנה אצל המלוה גמירות דעת לקבל את שעבוד הערב עבור הלוה.

ז. הענין בעבודה הרוחנית:

ידוע הכלל בנוגע לג' הבבות, בבא קמא בבא מציעא ובבא בתרא, שכולן ג' בבות של מסכתא אחת – כולה נזיקין חדא מסכתא היא⁴⁴.

ענין הנזיקין ברוחניות (בכלל) מורה על הגלות, זמן שליטתם של המזיקין

(42) ראה נמוקי יוסף סוף מס' ב"ב במשנה (בשם הגאון בשעריו) "פי' ה' חונק הוא שמחזיק בבצל חובו שיפרעו". והיינו רק שמצערנו ולא ענין של חונק.

(43) נדרים פ"ט ה"ד.

(44) ב"ק קב, סע"א. ע"ז ז, א. ולהעיר מוז"ג (קצח, א) שכולם מרומזים בפסוק "על כל דבר פשע גו'" (פרשתנו כב, ח). וראה סה"ש תשנ"ב ח"ב ע' 370 ואילך ובהערות שם.

שכדי לפעול את הערכות של יהודי אחד עבור חבירו נדרש מעשה בפועל³⁹ – אם בשעת מתן מעות, שהערב פועל באמירתו שהמלוה יהיה חסר בפועל, ואם לאחר מתן מעות, כאשר לא מידי חסריה, שאין הערב משעבד עצמו אלא ע"י קנין בפועל ממש.

משא"כ אמוראי תלמוד ירושלמי, תלמודה של ארץ ישראל (שבה ישראל הם (בגדר) ציבור, וממילא בערכות ובהתאחדות³⁸), נטתה דעתם לומר שאין הכרח ששעבוד הערב יחול דוקא ע"י פעולה שיש לה תוקף של מעשה בפועל, אלא די לשם כך בהנאה שהוא מקבל.

ו. ועל-דרך המוסר (ובהמשך להנ"ל ס"ד):

כשישראל נמצאים במקומם ובדירתם, בארץ ישראל – במקום שבו הציור שלהם בתור "קומה אחת שלמה"⁴⁰, ציבור אחד (שלם), גלוי בהם – אזי⁴¹ מציאותם היא באופן שכל דבר שנוגע לאדם אחד מישראל, ואפילו

זה לזה בהלכה ות"ח שבבבל מחבלים זה לזה בהלכה (סנהדרין כד, א).

(39) ראה מרדכי ב"מ שם: שעת מתן מעות טעמא מאי דכיון דאדיבורי' דידי' קא סמיך ועשה מעשה שהלוה המעות משתעבד בו.

(40) ראה תניא פל"ב. לקו"ת נצבים בתחלתו. וראה לקו"ת (בהעלותך לג, ג. אוה"ת בראשית (כרך ה) תתקפא, א ואילך) שזהו"ע מה שכל ישראל ערבים – מעורבים – זב"ז.

(41) להעיר דאבא לגבי ברי' משתעבד גם בלא קנין (ב"ב קעז, ב). אבל לדעת הרמב"ם (הל' מלוה ולוה פכ"ה ה"ו) הוא דוקא בקנין.

וראה לקו"ת שה"ש (לה, ד. אוה"ת בראשית שם) דמי שהוא משרש אחד או מענף אחד הוא ערב בעד חבירו יותר מכל ישראל שכולם ערבים זה בזה.

שרצו לעשות מחיצה בחצר": ברוחניות הקב"ה וישראל הם שותפין כביכול, וענין הגלות הוא שקמה מחיצה בין השותפין⁵³, שישנו דבר המפסיק, ביניכם לבין אלקיכם⁵⁴;

משא"כ סיום המסכת – הסיום של הגלות – הוא בדיני ערב, וזהו רמז לאחדות בין הקב"ה לישראל שבאותה שעה (גם) באה לידי גילוי: ע"י ההנהגה הבלתי-רצויה במשך זמן הגלות נעשים ישראל משועבדים ר"ל לצד שכנגד, אבל מאחר שישראל הם עם קרובו, נעשה הקב"ה "ערב לישראל, והוא נוטל כביכול את השעבוד על עצמו, לתת לישראל את הכחות הדרושים כדי להפטר משעבודם ללעומת-זה.

ח. וזהו הביאור (הפנימי) במחלוקת הנ"ל שבין הבבלי לירושלמי:

כידוע, דוקא בסוף זמן הגלות, בעקבתא דמשיחא, חושך הגלות הוא באופן של חושך כפול ומכופל, כפי שמתואר בארוכה בגמרא (בסיום מסכת סוטה) החושך הרוחני והחושך הגשמי שבסוף זמן הגלות.

וזהו הרמז בכך שסיום מסכת בבא בתרא הוא בדין חנוק – אשר זהו מצבם של ישראל בסוף זמן הגלות ר"ל, שחושך הגלות חזק כל כך, עד שמרגישים "חנוקים" לגמרי ר"ל ע"י חושך הגלות.

וע"ז נאמר בגמרא שברור הדבר, הן לפי הבבלי והן לפי הירושלמי, ש"אף בחנוק הלכה כר' ישמעאל", שהערב

(53) ע"ד הקבלה ראה – לקוטי לוי"צ לוח"ג שם (ע' תא).

(54) ישעי' נט, ב. אגה"ת פ"ה.

(דלעומת-זה) המפריעים ליהודי (ומונעים אותו מלעסוק) בעבודת ה'⁴⁵. ומסכת נזיקין – הלכות נזיקין שבתורה – היינו הלימוד המבטל את המזיקין⁴⁶, אשר ע"י ממילא בטלה הגלות ובאה הגאולה.

וי"ל שזהו הטעם הפנימי שמסכת נזיקין כוללת שלש בבות, כי הן כנגד שלש הגאולות⁴⁷ (כמובן מהזהרה⁴⁸) הקשורות לשלשת בתי המקדש⁴⁹. ולכן כולה נזיקין תתא מסכתא היא – כי, כמו שנתבאר כמה פעמים⁵⁰, שלשת בתי המקדש אינם בתים נפרדים, אלא זהו אותו הבית ש"נאבד" והקב"ה מחזיר אותו,

[כמו שכתב רש"י על הפסוק⁵¹ „אלה פקודי המשכן משכן העדות" – „רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין": ענין ה"חורבנין" אינו ביטול המקדש ח"ו, אלא הדבר הוא רק באופן של משכון, הנשאר בשלימותו אלא שנמצא לפי שעה ברשות המלוה⁵²].

ולפ"ז נמצא שמסכת בבא בתרא היא כנגד גלות זה האחרון.

וזהו החילוק בין תחילת המסכת לסיומה:

תחילת המסכת היא „השותפין

(45) להעיר מזח"ג שם.

(46) להעיר ממרו"ל משכהו לביהמ"ד

(קידושי ל, ב. סוכה נב, ריש ע"ב).

(47) זח"ג שם.

(48) ראה לקו"ת מטות פג, ג (מזח"א קסט,

סע"א): שלשה גאולות הן.

(49) ראה לקו"ש ח"ט ע' 26 הערה 13. וש"נ.

(50) ראה לקו"ש חכ"א ע' 161. וש"נ.

(51) ר"פ פקודי.

(52) וראה לקו"ש שם ע' 262. וש"נ.

יתברך על „צערא דחבריה“⁵⁷, הצער שישראל עוברים במיצר ובשביה של הגלות [הבא לידי ביטוי בתפילתם ותביעתם „עד מתי?!“ – וכמו שאומרים בסליחות⁵⁸ „אל תתנו דמי לו עד יכונן ועד ישים את ירושלים תהלה בארץ“] – ובכך כבר די והותר כדי שהקב"ה ישעבד את עצמו לעם קרובו⁵⁹, ויביא מיד את הגאולה ע"י משיח צדקנו,

אשר יבנה מקדש (השלישי וה„בתרא“) במקומו⁶⁰, ו„גדול“⁶¹ יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון⁶², ובמהרה בימינו ממש.

(משיחת ט"ו בשבט תשמ"ה)

משתעבד וגובין מן הערב. והענין בזה ברוחניות: אף שמצד מדת הדין יש מקום לומר שישראל צריכים לשלם בעצמם את ה„חוב“, ההלכה היא כר' ישמעאל – כהן (גדול)⁵⁵, איש החסד⁵⁶ – שהקב"ה משעבד עצמו לישראל ו„משלם“ כביכול את חובותינו.

והחילוק הוא רק באיזה אופן נעשה השעבוד:

מצד הבבלי, מקום שבו חושך הגלות שולט בתוקף, וממילא גם האחדות והערבות בין הקב"ה לישראל אינן בגלוי כל כך, נדרש „קניין“: ישראל צריכים כביכול לתבוע מהקב"ה ש„יכניס“ עצמו במצבם של ישראל וכביכול „ישעבד“ את עצמו;

משא"כ מצד (תלמוד) הירושלמי, מצב של אור – ה„שותפות“ של הקב"ה עם ישראל היא באופן מאיר יותר, וממילא אין צריך אלא „להזכיר“ לו

(57) ל' הרשב"ם (ונמוקי) ב"ב שם – הובא לעיל סעיף א.

(58) דשבעה עשר בתמוז (מישעי' סב, ז).

(59) ראה לעיל הערה 41.

(60) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

(61) חגי ב, ט.

(62) בב"ב בתחלתה (ג, סע"א ואילך) – דהאחרון קאי אביהמ"ק השני. אבל בזח"א (כח, א) דקאי אביהמ"ק השלישי. וראה לקו"ש ח"ט ע' 28 הערה 29 התיווך בין שני הפירושים.

(55) חולין מט, סע"א. וראה לקו"ש ח"א ע' 107 (ועוד). וש"נ.

(56) זח"א בהשמטות רנו, סע"ב. ובכ"מ. תניא רפ"נ.

